

БИБЛИОТЕКЕ

Три године развоја БИБЛИОТЕКЕ ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКОГ ФАКУЛТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

Увод

Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу, основан је 1. 6. 2002. године. Разноликост наставно-научно-уметничке делатности факултета чине га јединственим на просторима Централне Србије. Састоји се од три одсека: Одсека за филологију (са студијским групама за српски језик и књижевност, француски језик и књижевност, немачки језик и књижевност, енглески језик и књижевност и шпански језик и хиспанске књижевности), Одсека за музичку уметност (са студијским групама за општу музичку педагогију, хармонику, гудачке инструменте, флауту, соло певање и музику у медијима) и Одсека за примењене уметности (за сада са само једном студијском групом-графички дизајн).

Као млад факултет који у земљи гради својеместо, за основни циљ поставио је остварење такве кадровске политике која подразумева ангажовање првенствено младих и високостручних кадрова, школованих на најбољим високошколским институцијама у земљи и иностранству. Развојна политика Филолошко-уметничког факултета подразумева неговање контакта-та са високошколским институцијама у свету које негују исте научно-уметничке области, да би се кроз најразличитије видове сарадње остваривали планирани развојни циљеви факултета. Наведена настојања треба да омогуће пре свега савремен и квалитетан наставни процес у складу са узорним светским стандардима и нормативима што је могуће са јасно дефинисаном улогом и радом савремено опремљене библиотеке.

Библиотека Филолошко-уметничког факултета у Крагујевцу као и сам факултет постоји свега три године, али су ресурси библиотеке формираны знатно раније. Од 1998. године, оснивањем тада Наставних одељења Факултета из Београда, расла је и потреба за литературом која се одликовала специфичношћима везаним за струку, а која није била доступна у постојећим библиотекама у Крагујевцу.

Библиотека Филолошко-уметничког факултета у Крагујевцу

Историјат библиотеке

Фонд књига, стицан углавном донацијама, намењен потребама наставе Наставног одељења за филологију Филолошког факултета из Београда отворио је питања адекватног смештаја. Проблем је превазиђен благонаклоношћу колега из Универзитетске библиотеке у Крагујевцу. Наставно одељење Факултета музичке уметности из Београда при самом формирању оснива и преко потребну библиотеку. Развој библиотеке непрестано је помагала библиотека Факултета музичке уметности из Београда. Наставно одељење Факултета примењених уметности није имало ни свој књижни фонд ни библиотеку.

Оснивање ФИЛУМ-а намеће стварање јединствене библиотеке као један од првих незаобилазних организационих задатака са низом отворених питања: формирања фонда, обједињавања фонда, физичког смештаја библиотеке (јер факултет нема своју зграду већ се настава одвија на неколико локација у граду),

смештаја фонда, организације рада, на-бавне политике, развоја и сл. Пионирски потези стварања адекватних услова били су компликовани, али премошћени отвореним и свесрдним укључивањем свих стручних служби факултета у прецизно осмишљеним ативностима чиме је постигнут велики напредак у кратком временском периоду.

Библиотека ФИЛУМ-а састоји се од централне библиотеке (смештене у згради Друге крагујевачке гимназије, где се одвија настава музике и филологије са фондом наведена два одсека) и библиотеке Одсека за примењене уметности (смештене у згради Машинског факултета) са циљем да буде уз живи наставни процес који се у наведеној згради одвија.

Простор за смештај фонда Библиотеке

Специфичности расположивих простора диктирали су начин смештаја фонда и куповину адекватних полица. Требало је на малом простору обезбедити што више места за смештај, па се тежња да приступ фонду буде слободан наметнуло као немогуће. Полице су морале бити високе и за ту намену најквалитетније да би фонд могао да се несметано повећава.

Стварањем адекватних услова смештаја повучен је постојећи фонд Одсека за филологију из Универзитетске библиотеке у Крагујевцу и спојен са фондом Одсека за музику. Целовит фонд омогућио је да се:

1. библиотечки фонд, адекватно каталогизиран, стави у средиште живог наставног процеса;
2. обезбеди контролисана, осмишљена и координирана набавка;
3. ресурси библиотеке ставе на коришћење свим студентима под истим условима (студенти Одсека за филологију плаћали су чланарину Универзитетској библиотеци).

После три године рада

Библиотека ФИЛУМ-а је засебна организациона јединица у оквиру факултета која обавља библиотечко-информационе задатке од нарочитог значаја за педагошки, научно-уметнички и истраживачки рад. Као наставно-научна јединица са фондовима који обухватају ускостручне области она успева да прати високе стандарде наставног процеса.

Део фонда Библиотеке

Библиотека ФИЛУМ-а се чврсто везује за активан наставни процес који диктира набавну политику. Библиотечки ресурси прате најсвежије информационе и научне токове из оних области које су предмети изучавања на Факултету. Неопходна карика за такву развојну политику је интеракција предавача, студената и библиотекара, њихова узајамна конструктивна комуникација.

Ради унапређења и координирања делатности Наставно-научно-уметничко веће Факултета изабрало је Комисију за библиотеку која је активна компонента у развоју библиотеке и њене делатности. Њу чине предавачи са одсека који постоје на Факултету. Чланови Комисије за библиотеку бирану су по критеријуму звања и по критеријуму разноликости области којима се баве да би стручно допринели напретку библиотеке и њене делатности. Руководилац библиотеке је активан члан Комисије за библиотеку. Многи напредни потези у вези са развојем и унапређењем делатности библиотеке су у уској вези са добро координираном делатношћу Комисије за библиотеку и библиотечких радника од којих треба издвојити:

- усвајање годишњег плана, програма и других докумената;
- подстицање и предлагање техничко-технолошког унапређења рада;
- активно учешће у набавној политици;
- вођење кадровске политике;
- усвајање предлога за стручно усавршавање библиотечких радника;

- заступање библиотеке пред органима установе;
- разматрање предлога и доношење закључака у вези са радом библиотеке.

Прихваћене набавке верификују чланови Комисије за библиотеку својеручним потписима. На тај начин се смањује могућност самоволне или недовољно разложне набавне политике појединаца, а расположива финансијска средства најрационалније усмеравају. Активно учешће Комисије за библиотеку допринело је да се нова библиотека складно развија на садржајном и формалном плану. Наменски креиран развој говори о озбиљности намере да се што пре обезбеде квалитетни услови за стручни и научни рад како студената тако и њихових предавача.

Фондови библиотеке одговарају научним и уметничким подручјима који се изучавају на факултету. Након три године рада библиотечки фонд броји око 13.000 библиотечких јединица у фреквентној употреби.

Фонд Библиотеке ФИЛУМ-а је уређен по формалном принципу, апсолутном нумерусу, разноврстан је и садржи:

- монографске публикације разврстане по студијским групама;
- посебне збирке: референсна (енциклопедије, речници, лексикони и сл.), збирке музикалија, CD-а DVD-а, видео-касета, аудио-касета и плоча;
- серијске публикације.

У оквиру ексклузивне референсне збирке опште информативне литературе налазе се значајна национална и светска издања (*Grove* и *MGG* – две највеће светске музичке енциклопедије, *Рјечник хрватскога или српскога језика ЈАЗУ* и друго). У оквиру библиотеке налази се и богата збирка музикалија, нототека са преко 1300 свезака, збирка CD-а, DVD-а, видео касета и аудио касета која броји око 1500 јединица и збирка плоча. У складу са технолошким напретком мултимедијални носачи информација постали су приоритет у набавци (CD и DVD издања енциклопедија, речника, језичких вежбања и сл.) и заузели су веома важно место у оквиру нашег фонда, а имају веома запажену примену у настави. Техничка опремљеност факултета подржава репродукцију

електронских информација па је тај део фонда са посебном пажњом осмишљено попуњаван.

У оквиру библиотеке запажено место има рад у читаоници и медијатеци. То је сложен и специфичан део пословања наше библиотеке у односу на сродне високошколске библиотеке, диктиран особеношћу наставно-научно-уметничког процеса образовања. Читаоница има 30 места за читање и шест места са персоналним рачунарима, четири места за коришћење уређаја за аудио репродукцију, што је оскудно у односу на велики број студената и фреквенцију која се креће од 60 до 70 корисника дневно у току реализације семестара. У оквиру читаонице налази се део са три електрична клавира и слушалицама намењени студентима Одсека за музику. Умрежени персонални рачунари повезани на академску мрежу са сталним приступом Интернету омогућавају богат истраживачки рад и претраге каталога библиотека. Корисницима су на располагању и два штампача, један скенер, један фотокопир апарат где могу направити селективне копије. Предавачима је на располагању део медијатеке: два графоскопа, један лап-топ, једно платно за пројекцију и један пројектор. Опрема се за потребе наставе изнајмљује уз обавезну најаву.

Део фонда који студент може изнајмити искључиво у простору читаонице су: приручници, музикалије, CD и DVD издања, плоче, аудио касете, видео касете и серијске публикације.

Део читаонице

Један од начина да библиотека ФИЛУМ-а постане центар наставно-научно-уметничке делатности био је рад на популаризацији ресурса библиотеке. Та активност одвијала се у неколико смерова. Адекватна набавна политика

стручне литературе обезбедила је, у односу на остале библиотеке у окружењу, бољу снабдевеност у недостајућој литератури и поверење корисника. Љубазност и предусретљивост библиотекара и њихова жеља да кориснику изађу у сусрет, што бољим поступцима информационе и педагошке делатности, довеле су до стварања квалитетних и конструктивних контаката и повећања фреквенности фонда. Радно време са корисницима је од 8.00-19.00 часова.

Коришћење информационе технологије

У периоду оснивања библиотека ФИЛУМ-а није имала академску интернет мрежу па је књижни фонд каталогизиран у програму БИБ-ФИЛУМ. Овај програм, којим се реализују скраћен каталогски опис са детаљно разрађеном стручном и предметном класификацијом, аутоматизована претрага и позајмица, већ се замењује софтвером COBISS за узајамну каталогизацију. Аутоматизована каталогизација и позајмица обезбедиле су корисницима брз и ефикасан пут до књиге.

Библиотекари су стекли лиценце за COBISS још док су ишчекивали приступ Интернету, а по добијању сталне академске мреже Библиотека се укључила у Узајамну библиографско-каталогску базу података у јануару 2005. Нарочита погодност била је могућност преузимања података преко COBISS NET-а због специфичности фонда којим располаже. Сада библиотекари раде паралелно у оба програма са идејом да COBISSR постане примаран у моменту уноса већег дела фонда.

Кадровска питања

Послови у библиотеци нису подељени на службе. Оба запослена библиотекара обављају све прописане послове библиотечке делатности у обиму који, према *Нормативима за одређивање броја библиотечких радника*, превазилази утврђене стандарде. Комплексност наведене ситуације донекле је премошћена добром и експедитивном организацијом, али није умањила обим посла. Смишљена кадровска политика у будућности треба да поправи недостатке по измени постојећих уредби. Према предлогу запослених у Библиотеци број библиотекара треба да одговара броју наставно-научних и стручно-уметничких области на факултету.

Како је број запослених библиотекара мали у односу на стандарде, а број наставно-научно уметничких области јако велики, изразити су следећи захтеви из перспективе библиотекара који треба да:

1. поседује опште и ускостручно знање из научних и уметничких области које су делатност факултета али и перфектно знање из библиотекарства;
2. говори бар два страна језика;
3. у току дана промени велики број различитих активности: набавку и селекцију библиотечке грађе, каталогску обраду, издавање литературе и улагање у фонд и друго;
4. пронађе време да се стручно усавршава;
5. прати најновије токове у струци;
6. сарађује са колегама и размењује искуства;
7. спроводи разна истраживања са унапред датим циљем а ради унапређења делатности библиотеке (испитује јавно мњење, израђује библиографије, прати фреквенцију литературе и корисника, води статистику разних врста, консултује се са предавачима и студентима и сл.)

Библиотека обавља набавку путем куповине и донација, пријем, инвентарисање, каталогизирање, класификовање и друге видове библиотечке делатности. На велику срећу студената и библиотекара и наставно-научни радници много пажње поклањају развоју библиотеке. Такво разумевање показало је резултате.

У библиотечкој делатности набавка представља посебан изазов за све у институцији, а нарочито за библиотекаре. Наведена комплексна радња садржи јасно утврђене припреме и етапе да би била успешно реализована. За припремљену набавку развили смо читав низ метода. Прва фаза, планирање набавке, ишла је системом приоритета. Оно се увек одвија на основу увида у постојећи фонд, а у складу са најновијим наставно-научно-уметничким сазнањима. Предлоге за набавку реализују библиотекари и предавачи. Процену валидности приоритета набавке врши Комисија

за библиотеку на основу разложно припремљених спискова. Набавка се до сада најчешће одвијала појединачно по студијским групама али и упоредо, неколико студијских група одједном. Након три године постојања и рада, последњом набавком затворен је први планирани круг.

Ексклузивност делатности библиотекарa библиотеке ФИЛУМ-а чине активности на повећању ресурса библиотеке путем донација. На тај начин остварене су донације из земље и иностранства у вредности од преко 15.000 евра у протекле три године. Од донатора издвајају се: САНУ, Институт за српски језик САНУ, матичне факултете из Београда, амбасаде Америке, Аустрије, Канаде, Француске, Немачке, Шпаније, Гете институт из Београда, Француски културни центар из Београда, Општину Сирен у Паризу, Немачко истраживачко друштво из Бона. Свакако не треба занемарити ни појединце, најчешће грађане, бројне академике и универзитетске професоре сродних факултета из земље и иностранства. На дан факултета донаторима библиотеке уручују се захвалнице. Остварени контакти и међународна сарадња се одржавају и даље развијају.

Обука корисника

Ефикасан и експедитиван пут од набавке до корисника је поуздан гарант за добро функционисање библиотеке. Пут од купљене књиге до читалаца мора бити скраћен. Обрадом публикације библиотекар није до краја обавио своју делатност. Он мора ново приспелу књигу презентовати читаоцу. У датотеци *Новости*, инсталираној на рачунарима за кориснике фонда, налази се доступан каталог ново приспелих књига.

На почетку јесењег семестра организују се инструктивни семинари у сврху едукације за каталожку претрагу за све кориснике фонда. Електронски каталози доступни су студентима унутар библиотеке, а на местима где се налазе персонални рачунари налазе се видно истакнута упутства за претрагу каталога. Сваком новом кориснику фонда библиотекар је дужан да детаљно објасни начине претраге. Библиотекари су својим ангажовањем и предисретљивошћу постепено образовали кориснике за ефикасније коришћење база података.

Информациона делатност

Информациона делатност библиотекарa је комплексна и усмерена у неколико праваца од којих се издвајају следећи:

- Напредак струке усмерава набавну политику и у том смислу библиотекарa са предавачима истражују и информишу. За ту намену библиотека поседује најновије књижевне каталоге еминентних издавача, пре свега из Европе. Они се стављају предавачима и студентима на располагање;

- Други вид делатности библиотекарa је упућивање на *on line* доступне центре са информацијама из научних, стручних и уметничких области;

- Библиотекар указује и на националне ресурсе које финансира Министарство просвете.

Приступ научним информацијама преко академске мреже у Србији је омогућен нашим предавачима пријавом Конзорцијуму библиотека Србије за обједињену набавку (КОБСОН). У наредном периоду су у плану организовани семинари за предаваче нашег факултета који би допринели успешнијим и експедитивнијим процесима претраге, приступа и преузимања одабраних садржаја.

Сви наведени поступци воде испуњавању основне функције библиотеке ФИЛУМ-а, а то је њен непосредан и посредан значај и улога у наставном, научном и уметничком раду тј. у основној делатности факултета. Образовни процес, са великим акцентом на самообразовању, могућ је само са савременом, добро организованом и опремљеном библио-теком, где њена основна функција добија право лице, а она постаје место где се лако проналазе расположиви садржаји.

Упоредо са великим напредовањем у прве три године постојања, Библиотека ФИЛУМ-а настоји да своје проблеме претвара у решиве задатке како би у наредном периоду освојила и светске стандарде као један од услова акредитације факултета.

Биљана Ђорђевић,

**Библиотека ФИЛУМ-а, Универзитет
у Крагујевцу**